

որևէ կայուածատէր և կամ հողատէր ձեռնառն գնով փորձով է տալիս իւր հողը, այն պայմանով որ փողը վճարեն կանխիկ գարնան սկզբին: Որտեղից կարող է գիւղացին մի այդպիսի ժամանակ մի կամ մի քանի հարիւր բուր, ձեռք բերել, Մեծ է օգուտը, բայց ինչ կարող է անել, ստիպուած կամ պէտք է ձեռք բերը ծալած յետ քաշուի և կամ վեր առնի աւելի թանկ գնով, որպէս զի հողատէրը համաձայնի հողագինը ստանալ աշնանը: Այսպիսի հանգամանքներում բանկը դարձեալ կարող է օգնութեան հասնել, և էնց գարնան սկզբներին գիւղացիք կարող են ստանալ անհրաժեշտ գումարը շատ շնչին տոկոսներով, կէս տարուայ համար ամենաշատը մանէթին չորս կոպ, որը իբրեւ խնայողութիւն կաւելանայ բանկի հիմնական գրամագլխի վերայ: Այսպիսով կօգտուեն թէ իրանք գիւղացիք, թէ հողատէրը և թէ բանկը:

Զպէտք է ասել, որ հազար բուրլին մի շնչին գումար է, ուրեմն և չի կարող բանկի համար ծաւայել իբրեւ մի հիմնական գրամագլուխ և կամ ասել թէ այդ շնչին գումարը կարող է միայն փոքրիկ գործերի համար պէտք գալ, Անգամների երաշխաւորութիւնը, որ համաձայնուել են բաց անել մի այդպիսի շահաւէտ հաստատութիւն, բաւական է նորա կարեւոր գէպքերում օգնութեան կղիմեն մեծ քաղաքների բանկերին: որոնք առանց մերժելու բաւականութիւն կ'ան այդպիսի հաստատութեան պահանջներին: Բանկի միւս օգուտն էլ այն է, որ գիւղացու համար աւելի ձեռնառն է աւելորդ փողերը գիւղական բանկին յանձնելը, քան խնայողական գանձարանը, որովհետեւ այնտեղից աւելի մեծ տոկոս կարելի է ստանալ, բացի դրանից մատչելի է գիւղացուն և շահաւէտ իւրեանց բանկի համար:

Բանկի գոյութիւնը գիւղում ոչ միայն օգտակար, այլ նաև ամենաձեռնառն հաստատութիւնն է պահեստի գրամագլխի գործածութեան համար: Խնայողական գանձարանը հազար բուրլու համար տարեկան իբրեւ տոկոսակարող է տալ ընկերութեանը ընդամենը 35 բուր: Բայց եթէ այդ նոյն գումարը գործադրենք գիւղական բանկում, իւրաքանչիւր բուրլուն 15—20 կոպ, օգուտ հաշուելով, շահուել կարելի է 150—200 բուր: Ահա այսպիսի եկամուտ ունին նորգեղայի բոլոր գիւղական բանկերը, Մեծ է միայն, որ բանկի կառավարիչը չիմի փորձուած, հմուտ և հաւատարիմ անձն: Նորա ընտրութեանը մասնակցում է նաև կառավարութիւնը, որը արթուն աչքով միշտ հսկում է բանկի գործերի վերայ և նպաստում նորա այս կամ այն գործունէութեան յառաջդրմանութեանը:

Սղնանման ընկերութիւններ և բանկեր կարելի է հիմնել և մեղանում, մնում է, որ գիւղացիք իրանք հասկանան նոցա տուած օգուտները

և չընդդիմանան ինչպէս սովորաբար նկատուում է ամէն մի նորութիւն ներմուծուելիս և առանց խնայելու իւրեանց մի քանի կոպէկները ձեռնառնել լինեն այդպիսի շահաւէտ գործի:

Աերջացնելով մեր խօսքերը փոխադարձ օգնող ընկերութեան մասին, կրկնում ենք, որ մեծ է նորա հասցրած օգուտները գիւղական հասարակութեան համար և չպէտք է խնայել ամսական մի քանի կոպէկ զոհելու մի այդպիսի վեճ գործի, Այո՛, պատահում են և այնպիսի անհեռատես նոյն իսկ, ներուի մեղ ասել, անմիտ մարդիկ, որոնք կարծում են, թէ այլոց թշուառութիւնները չեն կարող իրենց բարեկեցութիւնը և երջանկութիւնը խանգարել: Ոգորմելիները այսչափը գոնէ չեն ըմբռնել, որ ընդհանուրի բարօրութեան երաշխաւորութիւնը փոխադարձ օգնութեան մէջն է կայանում:

Գ. Ղ.

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԻՔ

Աշխարհիս ամենալոյսի տեղը — „Rundschau für Geographie und Statistik“ թերթի մէջ աշխարհիս արժանի տեղեկութիւններ ենք գտնում հետեւեալ երկու ամենափոքր տէրութիւններին այն է St. Kilde-ի և Houst-ի մասին, որոնց գոյութիւնը, շատ հաւանական է, թէ քչերին յայտնի կլինի, թէ և նրանցից մէկը, St. Kilde-ն (Աւլանտեան ովկիանոսում, Լեբրիտեան կղզիներից գէպի արևմուտք) մինչև անգամ իբրեւ իսկական թագաւորութիւն է ներկայանում: Նրա բոնած տարածութիւնը իսկութեամբ յայտնի չէ, սակայն հաւանական են համարում, որ երկու քա. հազարամետրից աւելի չի լինի, (մօտ 2 քա. վերստ), Այս փոքրիկ տէրութիւնն իր բազմամարդութեամբն էլ աչքի չի ընկնում և ոչ իսկ մի յայտնի քաղաք ունի: Սրա բնակիչները մի քանի հարիւր ձկնորսներ են, որոնք կղզու այս ու այն կողմն են ցրուած, իսկ նրանց թագուհին բնակւում է մի այնպիսի շինութեան մէջ, որն ոչնչով չի զանազանուում կղզու միւս հասարակ շէնքերից: Թագուհին որոշ արքայական տոհմի չի պատկանում, այլ ընտրւում է տեղացի աղջիկներից և կառավարում է երկիրը մինչև իր ամուսնանալը: Գրանից յետոյ նա ընդ միշտ կորցնում է իր իշխանութիւնը և նոր ընտրութիւն է նշանակւում: Տղամարդիկ գահ բարձրանալու իրաւունք չունեն, այդպէս է պահանջում St. Kilde-ի օրէնքը, որն իր ղյծն չի կորցրել անյիշատակ ժամանակներից մինչև օրս, որովհետեւ St. Kilde միշտ էլ անկախ ու ազատ տէրութիւն է կղզի:

Երկրորդ տէրութիւնը, Houst-ը Ֆրանսիայումն է գտնուում Ստորին Պիրենեան նահանգի լեռների մէջ, Այս հասարակապետութիւնը Սան—Մարինօ է կոչուում որովհետեւ սրա գիրքն էլ ծովի մակերևոյթից մի քանի հազար ոտ բարձր է և բուն Ս. Մարինօ-ի նման հազարամեայ հասարակապետութիւն է ծանաչուած։ Միայն Houst-ը շատ աւելի փոքր է. 1 քա. հազարամետր տեղ հազիւ է բրուել (մօտ 1 քա. վերստ) և 120 մարդուց աւելի բնակիչ չունի, որոնք անշուք խրճիթների մէջ են ապրում և պարապում են բրդէ և մետաքսէ գործածութիւնը պատրաստելով, նրանք մինչև անգամ նախագահ էլ չունին, այլ կառավարւում են ծերերի խորհրդով, որն իր բարեհայեցողութեամբ քննում ու վճռում է կոյած տարաձայնութիւնները, առանց որևէ վարձատրութիւն ստանալու, որովհետեւ Houst-ում ոչ գլխահարկ կայ և ոչ հողի կամ ստացածքի տուրք։ Նրանք նոյն իսկ սեպհական գերեզմանատուն էլ չունին, ուստի և ստիպուած են իրենց մեռած քաղաքացիներին Ֆրանսիական հողում թաղելու։ Բայց որովհետեւ այն ծանապարհը, որը դէպի մերձակայ Ֆրանսիական գիւղն է տանում, այնքան գառիվայր է, որ յուշարկաւորութեան հանդիսին մասնակցողները չեն կարող ընթացելով մարմինն անփորձ ներքև իջեցնել, դրա համար ժայռի մէջ մի յարմար անցք են փորել և նորանով դադաղը ներքևի հովիտն են իջեցնում։

Աղանակի հովիտը.—2ինաստանից նոր է վերադարձել գերմանացի երկրաբան Բիւխրիւկերը, նա այնտեղ գտել է քարածուխի շատ հարուստ շերտեր, դեռ է նաև ազամանդի մի այնպիսի անսովոր հանքատեղի, որ կարելի է ազամանդի հովիտ անուանել, Այս անդին վայրը մի քանի հեկտար (մի հեկտարը—երկու օրավար) տարածութիւն է բռնում և գտնուում է Հայրիգ-Փանգ նահանգում, Տոնկինի հիւսիս արևմտեան սահմանի վրայ և Ի—խօ գետի աջ ափով ձգուելով հասնում է մինչև Ի—խօ—Խու գաւառի միջին մասը։ Սակայն անհաստալին այս է, որ այդտեղի շինացիները, թէև ապակի կարելու համար գործ են դնում այդ անդին քարերը, բայց զաղափար անգամ չունին, թէ ինչ ահագին գանձի տէր են։ Բիւխրիւկերը շատ շնչին գնով կարողացել է 25 հատ բնտիր ակ ձեռք բերել, որոնք և միասին 90 կաբատ են կշռում։ Գերմանացի երկրաբանը մանրամասնօրէն դիտել է այդտեղի գրութիւնը, ուսումնասիրել է և երկրաբանական տեսակետից և մեծ նմանութիւն գտել այս ու հարաւային Ափրիկայի (Նիմբրելէյի) ազամանդի հանքատեղերի մէջ։

Աշխարհիս հարստիւթիւնը.—Մինչև այժմ հաւաքուած տեղեկութիւններից երևում է, որ 1600 թուականին ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհում 3275 միլիոն ֆրանկի ոսկի, արծաթ և պղինձ փող կար։ Երկու հարիւր տարուց յետոյ այդ գումարը տասն և չորս միլիարդ երկու հարիւր միլիոնի հասաւ։ Իսկ մեր դարի սկզբից այս նկատմամբ յառաջադիմական մեծ քայլեր են կատարուած։ Այժմ շրջանառութեան մէջ գտնուած ոսկի, արծաթ և պղինձ փողը փաթասն և երկու միլիարդ ֆրանկից անց է։

Վարկի թղթերը թէև նոր գիւտ են, սակայն մեծ ծառայութիւն են մատուցել դրամական շատ կնճառ հարցեր վճելիս։ Ցանկեօթերորդ դարի սկիզբներում դեռ համարեա թէ անգործադրելի այդ թղթադրամները շուտափոյթ գործածութեան մէջ մասն հետեւեալ գարում։ 1800 թուականին նրանց գումարը մօտաւորապէս երկու միլիարդի էր հասնում։ Այժմ գործածական վարկի թղթերը քսան միլիարդ ֆրանկ արժեն։ Արեւմն այդ թղթերն անհամեմատ աւելի արագ գործածութիւն են գտել քան միւս դրամները։ Երկրորդ տեղը ոսկի փողն է բռնում։ 1600 թուականին 725 միլիոն ֆրանկի ոսկի կար շրջանառութեան մէջ, երկու դարից յետոյ 3150 միլիոն, իսկ այժմ քսան և հինգ միլիարդի ոսկի փող է ձեռքէ ձեռք անցնում։

Եթէ ուշագրութիւն դարձնելու լինինք փողի շրջանառութեան այդ բարդ գործողութեան վրայ, կտեսնենք, որ ամենից հարուստ երկիրը Ֆրանսիան է։ Իւրաքանչիւր ֆրանսիացու միջին թուով 300 ֆրանկ փող է ընկնում։ Հոլանդացու՝ 195 ֆր., գերմանացու՝ 125 ֆր., անգղիացու՝ 110 ֆր. և վերջապէս իւրաքանչիւր ռուսի 50 ֆր. Ամենից աղքատ շինացիներն են դուրս գալիս, որովհետեւ Երկրային կայսրութեան իւրաքանչիւր զաւակին միմիայն 12½ ֆրանկ է ընկնում։ Ամենից թանգնոց ոսկի փողը Բուլղարիայի ոսկին է, որը 81 ֆր. և 25 սանտիմ արժէ. իսկ ամենից արժանք պարկեղան թուամանը, որը 6 ֆր. և 55 սանտիմ է գնահատուած։

Վայրի ճեղկաւտեւեռ կենդանիների մագերի վրայ ունեցած ազդեցութիւնը.—Արեւմտեան Հնդկաստանի (Մեծ և Փոքր Անտիլեան կղզիների) անմշակ տեղերում, ինչպէս և ծանապարհների ափերին առատօրէն աճում է այս զարմանալի բոյսը, Բնիկները իրենց բարբառով Իսթայ են ասում՝ սրան իսկ բուսաբանութեան մէջ յայտնի է Lencœna glauca անունով, Ըստ է պատահում Խամպկայում բայց աւելի Բահամեան կղզիներում, որտեղ ձիաների և թէ եղջերաւոր կենդանիների համար ընտիր ճարպ

է համարում: Սակայն հնդկարմախն խիստ օտարոտի ազդեցութիւն է թողնում այն կենդանիներին վրայ, որոնք այդ բոյսով են կերակրւում: Այդ անասունների մարմնու զանազան մասերի մազերը թափւում են: կենդանին ճաղատանում է: Օրինակ, առաջ ձիաների բաշն է թափւում իսկ յետոյ պաշի մազերը: Նոյն ազդեցութիւնն է նկատւում և ջորիների ու էշերի վրայ: Իսկ առանց այդ էլ անձուռնի խողը խիստ զգուշ է դառնում երբ վերջին մազից անգամ զրկւում է: Այս է միայն հնդկարմախնու վատ ազդեցութիւնը: կենդանիներն ըստ ամենայնի առողջ են մնում և ճարակն էլ նպաստում է նրանց պարարտանալուն: Սակայն ուշադրութեան արժանի է այն հանգամանքը, որ կենդանիների մազերն սկսում են շուտով բուսնել: հենց որ դադարում են նրանց նոյն բոյսով կերակրել: միայն այն տարբերութեամբ, որ նոր բուսած մազերն իրենց տեսքով և գոյնով ամենևին նման չեն լինում նախկիններին: Իսկ աւելի զարմանալին այն է, որ եղջերաւոր կենդանիների, այծի, ոչխարի մազերի վրայ ոչ մի վնասակար ազդեցութիւն չի անում այդ բոյսը, որն մեծ ախորժակով ուտում են այդ կենդանիները:

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹՈՑ ԱՐԱՐԱՏԻ

1899

ԹՈՒԱԿԱՆԻ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

Բաղումաճք ի կոնդակաց Վեհափառ Հայրապետի. 3. 51. 171. 219. 267. 323. 371. 419. 483:

Բաղումաճք Սինոդի օրագրութիւններից. 4. 99. 268. 371. 420.

Պաշտօնական յայտարարութիւն ազգ. պատրիարքարանի 4.

Պարսից Արեգակնադիպալ Եահի գրութիւնն ի պատասխանի Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի երկու նամակների 52.

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ:

Անգղիոյ զանազան եկեղեցիները. 376.

Առաքելական աթոռ Կաթողիկոսութեան ամենայն Հայոց 493.

Աստուածային հոգւոյ գործունէութեան նշանները 421.

Աստուածաշունչ Ս. Դիրքը 55.

Բացատրութեան կարօտ կէտեր Ս. Դրքի մէջ. 269. 327. 373. 424.

Գեաները 221.

Կրկնուած մեղքը 324.

Կրօնշատի աւագ քահանայ Խոհանն Սերգէեի 70-ամեայ յղեցիւանը 491.

Հարանց ժայներ 60.

Հաւատոյ մարտը 53.

Մարդկութեան եւ ազատութեան առաքել թէոդորոս Պարկեր 228. 271. 329.

Մեր սուրբ հարց դաւանութիւնը 102.

Մի նշանաւոր աստուածաբանի ուսուցչական գործունէութեան 25-ամեակը 426.

Մոնտիոնի առաքինութեան մրցանակը 7.

Մշակների պէտքը հոգեւոր ասպարիզում 485.

Յունական վանականութիւնը 106. 175.

Ենոքիաւոր նոր տարի 5.

Սրբութեան պահանջը 99.

Վաստակելու շնորհը 372.

Տէր իմ եւ Աստուած իմ 173.

Բրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ 4.

Բրիստոսի ծնունդը 488.

ՕՏԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ:

Ընդհանուր տեսութիւն 496.

ՕՐԹՈԴՈՔՍ ԵԿԵՂԵՑԻ:

Սրբ. Պալլադիի մահը. 10. Մետրապոլիտ Գրիգորիի մահը. Սրբ. Անտոնիի ընտրութիւնը. 11. Սինագոգի աւագ քահանայի մահը. Թոմասեան քրիստոնեաներ. Սան—Ստեփանոյի նորաշէն եկեղեցու օրհնութիւնը. Մայրաքաղաքի և շրջակայքի հոգեւորականութեան հովուական ժողովի նիստերը. Ծննդեան տօնի աթիւ ողորմութիւն բաշխելու եղանակներ 12. Օրթոդոքս Տիեզերական ժողով. 61. Օրթոդոքս արեւելքն 1898 թ.—ին. 181—184. Ռուսական եկեղեցի Բուէնոս-Այրէսում և Վենեսուելայում. Ամենաողորմած կայսեր մի միջին բուրքու շնորհը սովատանջ ժողովրդեան 184. Բոսնիայի և Հերցեգովինայի մետրապոլիտների դէմ բողոք. 225. Կիւրդի և Մեթոդիոսի տօնը. Պուշկինի ծննդեան հարիւրամեակը. Սիրիւ պատրիարքի սովորութեան վերանայը. 275. Սուր Բուսաստանում. Կրօնի դասաւանդների եղբայրութիւնները: